

commissaris van de Koning
in de provincie Groningen

de minister voor Asiel en Migratie
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Dossiernummer [REDACTED], behandeld door [REDACTED]

Betreft: Provinciale invoeringstoets Groningen

Groningen, 26 januari 2026.

Excellentie,

De Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (Spreidingswet) trad op 1 februari 2024 in werking. Deze wet beoogt een evenwichtige landelijke spreiding van voldoende opvangplaatsen voor asielzoekers te realiseren en geeft gemeenten daarin een wettelijke taak.

In bestuurlijke afspraken tussen gemeenten, provincies en het Rijk is vastgelegd dat aan het eind van de eerste wetcyclus een invoeringstoets wordt uitgevoerd, met als doel knelpunten of onbedoelde effecten in de uitvoeringspraktijk vroegtijdig te signaleren en waar mogelijk bij te sturen.

In uw brief van 5 december 2025 verzoekt u mij een dergelijke invoeringstoets uit te voeren en hiermee geef ik gehoor aan dat verzoek.

Vraagstelling

Voor het uitvoeren van de invoeringstoets heeft u een tweetal onderzoeksvragen meegegeven, welke in overleg met uw departement zijn samengevoegd tot één hoofdvraag:

"Hoe pakt de Spreidingswet in de praktijk uit voor de organisaties in de uitvoering van de Spreidingswet?"

Bij de beantwoording van deze vraag is specifiek gekeken naar knelpunten of onbedoelde effecten in de uitvoeringspraktijk. Hieronder treft u mijn bevindingen.

Bevindingen

Noodzaak en meerwaarde van de Spreidingswet

In Groningen wordt de noodzaak en meerwaarde van de Spreidingswet onderschreven. De wet voorziet in een evenwichtige verdeling van opvangplaatsen over het hele land, waardoor de verantwoordelijkheid voor opvang niet langer bij een beperkt aantal welwillende gemeenten ligt.

De wet draagt bij aan het realiseren van meer structurele opvang en kan op termijn leiden tot minder noodopvanglocaties, minder verhuizingen en meer ruimte voor duurzame en kwalitatieve opvang, met aandacht voor leefbaarheid en omgeving. Tegelijkertijd vraagt uitvoering van de wet meerjarige toepassing om het volledige potentieel te bewijzen.

Capaciteitsraming en indicatieve verdeling

Tussen Groninger gemeenten en het ministerie van Justitie en Veiligheid is een bestuursovereenkomst gesloten, zowel voor de periode van februari 2023 tot en met 31 december 2024 als de periode van januari 2025 tot en met 31 december 2026.

Deze bestuursovereenkomsten regelen onder meer de voorgenomen opvangactiviteiten van de tien Groninger gemeenten ten aanzien van asielzoekers, alleenstaande minderjarige vluchtelingen en Oekraïense ontheemden.

Ook beschrijven de bestuursovereenkomsten de voor deze opvang benodigde afspraken en randvoorwaarden, gebaseerd op de landelijke capaciteitsraming en indicatieve verdeling per gemeente zoals gepubliceerd in de Staatscourant. Daarnaast beschrijven de bestuursovereenkomsten de voorgenomen opvang en huisvesting van statushouders in Groningen.

Verdeelbesluiten en realisatiefase

Groninger gemeenten leveren al lange tijd een grote bijdrage aan de opvang van asielzoekers, niet in de laatste plaats omdat het enige aanmeldcentrum van Nederland in Groningen gevestigd is.

Hoewel de huisvesting van vergunninghouders formeel buiten de reikwijdte van de Spreidingswet valt, heeft de mate waarin uitstroom vanuit de opvang plaatsvindt een directe en substantiële invloed op de uitvoerbaarheid van de Spreidingswet in de praktijk.

Belemmeringen in de huisvesting van vergunninghouders leiden ertoe dat beschikbare opvangcapaciteit langer bezet blijft, waardoor structurele opvangplekken vallend onder de Spreidingswet minder snel beschikbaar komen en noodopvang langer noodzakelijk blijft.

Interbestuurlijk toezicht en handhaving

Gedeputeerde Staten van Groningen pakken hun rol als toezichthouder op de huisvesting van vergunninghouders serieus en actief op. In het afgelopen jaar is, als uiterste middel, driemaal een besluit tot indeplaatsstelling genomen om uitvoering van de wettelijke taakstelling te waarborgen en de doorstroom vanuit de opvang te bevorderen.

Daarmee is invulling gegeven aan het uitgangspunt dat interbestuurlijk toezicht bijdraagt aan tijdige uitvoering van uit de wet voortvloeiende verplichtingen en het voorkomen van knelpunten elders in de keten.

Juist tegen deze achtergrond levert het uitblijven van een vergelijkbaar consistente inzet van interbestuurlijk toezicht op rijksniveau spanning op. Waar decentrale overheden hun toezichthoudende verantwoordelijkheid actief invullen, blijft landelijke sturing en handhaving in het kader van de Spreidingswet vooralsnog beperkt zichtbaar.

Dit verschil in handelingsperspectief draagt niet bij aan tijdige totstandkoming van structurele oplossingen. Het leidt ertoe dat de gevolgen van achterblijvende uitvoering zich blijven concentreren in provincies en gemeenten die reeds een grote inspanning leveren.

Welwillende gemeenten worden steeds opnieuw aangesproken op aanvullende noodopvang, terwijl gemeenten die achterblijven niet worden gecorrigeerd. Dit kan worden geïllustreerd door recente verzoeken van het COA en uw departement aan de PRT Groningen om noodopvangplekken te realiseren voor het geval het aanmeldcentrum in Ter Apel opnieuw overloopt. Deze werkwijze is onverantwoord, omdat asielopvang daarmee van tijdelijke noodverbanden afhankelijk blijft.

Politieke onzekerheid en gevolgen voor de uitvoering

In de uitvoering van de Spreidingswet ondervinden ook de Groninger gemeenten de gevolgen van wisselende bewindspersonen en een niet-eenduidige opstelling van het kabinet.

Enerzijds worden gemeenten aan de uitvoering van verplichtingen voortvloeiend uit de geldende Spreidingswet gehouden, anderzijds wordt publiekelijk de discussie gevoerd diezelfde wetgeving in te trekken en werd daartoe het proces opgestart.

Politieke onzekerheid over het voortbestaan van de Spreidingswet leidt in de praktijk tot uitstel van besluitvorming, afname van lokaal draagvlak en toegenomen juridische kwetsbaarheid van gemeentelijke besluiten. Met bestendige wetgeving als uitgangspunt waren dergelijke onbedoelde effecten in de uitvoeringspraktijk niet te voorzien.

Financiële uitkeringen en regelingen

De financiële gevolgen van de Spreidingswet voor gemeenten en provincies zijn in de totstandkoming van de wet voorzien en met een tegemoetkoming in de uitvoeringskosten ondervangen. Daarnaast is het goed dat gemeenten die een grote bijdrage leveren in het realiseren van opvangplekken daarvoor per cyclus vergoeding ontvangen in de vorm van bonusregelingen.

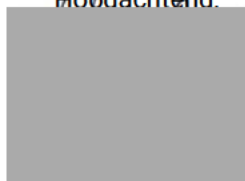
Tegelijkertijd wordt van gemeenten het aangaan van meerjarige verplichtingen gevraagd, terwijl de onzekerheid over duurzame beschikbaarheid van financiële regelingen bij gemeenten leidt tot terughoudendheid ten aanzien van het nemen van besluiten die in de toekomst een financieel risico kunnen vormen.

Tot slot

Hoewel in Groningen de noodzaak en meerwaarde van de Spreidingswet onderschreven wordt, blijken bestuurlijke eenduidigheid, consistentie en continuïteit, evenals adequate toepassing van interbestuurlijk toezicht en beschikbare handhavinginstrumenten, essentieel voor het welslagen van de uitvoering en het realiseren van de doelstellingen van de wet.

U hebt mij gevraagd een invoeringstoets van de Spreidingswet uit te voeren. Ik hoop en verwacht dat deze bijdrage u helpt de uitvoeringspraktijk te verbeteren en bestaande knelpunten op te lossen.

Hoogachtend.

Rene Paas,
commissaris van de Koning in Groningen